

Postanowienie z dnia 23 maja 2002 r., IV CKN 1092/00

Przepis art. 2g ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 79, poz. 464 ze zm.) stanowi samodzielną podstawę wpisu w księdze wieczystej prawa użytkownika wieczystego gruntu i prawa własności budynków, które przeszły na rzecz przedsiębiorstwa użyteczności publicznej na podstawie tego przepisu z mocy prawa.

Sędzia SN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

Sędzia SN Antoni Górski

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Państwowego Przedsiębiorstwa Użyteczności Publicznej „Poczta Polska”, Dyrekcji Okręgu Poczty w G. przy uczestnictwie Skarbu Państwa – Starosty Powiatu T. o wpis, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na rozprawie w dniu 23 maja 2002 r. kasacji wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 15 lipca 1999 r.

uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 15 lipca 1999 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy oddalił apelację wnioskodawcy Państwowego Przedsiębiorstwa Użyteczności Publicznej „Poczta Polska”, Dyrekcji Okręgu Poczty w G. od postanowienia Sądu Rejonowego w Tucholi z dnia 8 stycznia 1999 r., mocą którego oddalony został wniosek o dokonanie w prowadzonej w tym Sądzie księdze wieczystej wpisu prawa użytkownika wieczystego gruntów i prawa własności budynków na rzecz wnioskodawcy.

Sąd drugiej instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na ustaleniach Sądu Rejonowego, z których wynika, że przedmiotowa nieruchomości w dniu 5 grudnia 1990 r. pozostawała w zarządzie państwowej jednostki organizacyjnej „Poczta Polska, Telegraf, Telefon” i w dniu 23 października 1991 r. wydana została decyzja Wojewody B., który na podstawie art. 2 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 79, poz. 464 ze zm.) stwierdził nabycie przez państwową jednostkę organizacyjną „Poczta Polska, Telegraf, Telefon” prawa użytkowania wieczystego gruntu i prawa własności budynków. Wcześniej, bo w dniu 18 lutego 1991 r. zapadła uchwała Nr 22 Rady Ministrów wydana na podstawie art. 76 ustawy z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności (Dz.U. Nr 86, poz. 504 ze zm.) o trybie przekształcenia państwowej jednostki organizacyjnej „Poczta Polska, Telegraf, Telefon” a w jej wykonaniu w dniu 28 listopada 1991 r. wydane zostało zarządzenie Nr 16 Ministra Łączności o podziale państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon” i utworzeniu w jego wyniku przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” i Spółki Akcyjnej „Telekomunikacja Polska” oraz o ustaniu z dniem 31 stycznia 1991 r. działalności państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon”. W dniu 4 grudnia 1991 r. wydane zostało zarządzenie Nr 17 Ministra Łączności dotyczące utworzenia z dniem 4 grudnia 1991 r. państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” oraz regulujące przekazanie przez pełnomocnika do spraw podziału na rzecz tego przedsiębiorstwa części majątku państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon”.

W dniu 23 maja 1992 r. pełnomocnik do spraw podziału przekazał na rzecz Państwowego Przedsiębiorstwa Użyteczności Publicznej „Poczta Polska” między innymi przedmiotową nieruchomości, należąca uprzednio do państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon”.

Sąd pierwszej instancji uznał za niewystarczającą podstawę wnioskowanego wpisu powyższe dokumenty i akty prawne oraz wezwał wnioskodawcę do złożenia aktu notarialnego przenoszącego prawo wieczystego użytkowania gruntów i prawo własności budynków z państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon” na wnioskodawcę, a wobec ich niezłożenia oddalił wnioski o wpis.

Sąd drugiej instancji, oddalając apelację wnioskodawcy, podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że żaden ze złożonych dokumentów i aktów nie może stanowić podstawy wpisu, żaden przepis rangi ustawowej, określający zasady podziału przedsiębiorstw państwowych, w tym przedsiębiorstwa „Poczta Polska, Telegraf, Telefon”, nie zniósł bowiem rygoru ustanowionego w art. 158 i 237 k.c. Sąd Okręgowy powołał się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 27 lutego 1995 r., III CZP 17/95 (OSNC 1995, nr 6, poz. 91) i stwierdził, że wobec nie zmienionego stanu prawnego w tym zakresie zachowało ono aktualność. Skoro zatem wnioskodawca nie przedstawił aktu notarialnego przenoszącego na jego rzecz prawo użytkowania wieczystego działki i prawo własności budynków, to – zdaniem Sądu odwoławczego – zasadnie Sąd pierwszej instancji oddalił wniosek o wpis.

W kasacji od powyższego orzeczenia wnioskodawca zarzucił naruszenie art. 76 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności, art. 39 i 41 ustawy z dnia 30 lipca 1997 r. o państwowym przedsiębiorstwie użyteczności publicznej „Poczta Polska” (Dz.U. Nr 106, poz. 675) oraz art. 2g ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu pierwszej instancji i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego postanowienia i postanowienia Sądu pierwszej instancji oraz uwzględnienie wniosku o wpis.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dla dokonania oceny sytuacji prawnej związanej z nabywaniem przez Państwowe Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej „Poczta Polska” prawa użytkowania wieczystego gruntów i prawa własności budynków, należących do zlikwidowanej państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon” po jej podziale należy wskazać, że w tym zakresie stan prawny ulegał zmianom, które zostały pominięte przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia.

Istniejąca do dnia 31 grudnia 1991 r. państwowa jednostka organizacyjna „Polska Poczta, Telegraf, Telefon” nabywała, na ogólnych zasadach określonych w art. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, prawo użytkowania wieczystego gruntu oraz prawo własności budynków, pozostających w jej zarządzie w dniu 5 grudnia 1990 r.

Nabycie to następowało wprawdzie z mocy prawa, jednak zgodnie z art. 2 ust. 3 cytowanej ustawy wymagało stwierdzenia decyzją wojewody, która stanowiła podstawę wpisu tych praw do księgi wieczystej. W rozpoznawanej sprawie przedmiotowa nieruchomość pozostawała w dniu 5 grudnia 1990 r. w zarządzie państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon”, która w wyniku tego nabyła użytkowanie wieczyste gruntu i własność budynków, co zostało stwierdzone załączoną do akt decyzją Wojewody B. z dnia 23 października 1991 r. Prawa te nie zostały jednak wpisane do księgi wieczystej, a z dniem 31 grudnia 1991 r. państwowa jednostka organizacyjna „Polska Poczta, Telegraf, Telefon” uległa likwidacji na skutek podziału dokonanego na podstawie art. 76 ustawy z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności (Dz.U. Nr 86, poz. 504 ze zm.) oraz w trybie określonym w uchwale Nr 22 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 1991 r. w sprawie trybu przekształcenia państwowej jednostki organizacyjnej „Poczta Polska, Telegraf, Telefon” (M.P. Nr 7, poz. 48) i wydanych na jej podstawie zarządzeń Nr 16 i 17 Ministra Łączności z dnia 28 listopada 1991 r. i z dnia 4 grudnia 1991 r., dotyczących podziału tej jednostki i jej mienia na Państwowe Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej „Poczta Polska” i Spółkę Akcyjną „Telekomunikacja Polska”.

Jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy, żaden ze wskazanych przepisów nie regulował odrębnego trybu przejścia na nowo powstałe przedsiębiorstwo nieruchomości, których wieczystym użytkownikiem i właścicielem była zlikwidowana „Polska Poczta, Telegraf, Telefon”. W tym stanie prawnym zapadła powołana przez Sąd Okręgowy uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 1995 r., III CZP 17/95, odnosząca się do podziału państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon” i stwierdzająca, że przy podziale przedsiębiorstwa państwowego przeniesienie własności budynków i użytkowania wieczystego gruntów na rzecz nowo powstałych przedsiębiorstw następuje w formie aktu notarialnego, zgodnie z wymogami art. 158 i 237 k.c.

Z dniem 12 października 1997 r. nastąpiła jednak zmiana stanu prawnego, która zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. powinna być wzięta pod uwagę przez Sądy obu instancji przy wydawaniu orzeczeń. W dniu tym weszła w życie ustawa z dnia 30 lipca 1997 r. o państwowym przedsiębiorstwie użyteczności publicznej „Poczta Polska” (Dz.U. Nr 106, poz. 675 ze zm.), która w art. 39 dokonała zmiany ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o

gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, wprowadzając do tej ustawy art. 2g, stanowiący, że państwowe przedsiębiorstwo użyteczności publicznej „Poczta Polska” utworzone z dniem 1 stycznia 1992 r. na podstawie zarządzenia Ministra Łączności, które przejęło na tej podstawie mienie będące w zarządzie państwowej jednostki organizacyjnej „Poczta Polska, Telegraf, Telefon”, nabywa z dniem wpisu do rejestru przedsiębiorstw państwowych, z mocy prawa, użytkowanie wieczyste gruntów wchodzących w skład tego mienia oraz własność położonych na nich budynków i innych urządzeń oraz lokali, co nie narusza praw osób trzecich. Stosownie do art. 41 ustawy, nabycie to następuje nieodpłatnie. Uregulowanie zawarte w art. 2g odnosi się do mienia, które na mocy art. 2 ust.1-3 ustawy o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości przeszło na własność lub wieczyste użytkowanie państwowej jednostki organizacyjnej „Polska Poczta, Telegraf, Telefon”.

Wobec tego, że omawiany przepis art. 2g nie nawiązuje do pozostałych uregulowań ustawy o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, a w szczególności nie wymaga, przeciwnie niż art. 2 ust. 3 ustawy, by nabycie przez przedsiębiorstwo użyteczności publicznej „Poczta Polska” nieruchomości należących uprzednio do zlikwidowanej państwowej jednostki organizacyjnej „Poczta Polska, Telegraf, Telefon” zostało stwierdzone decyzją administracyjną, nabycie to następuje zatem z mocy samego prawa i nie wymaga wydania decyzji administracyjnej. Skoro tak, to przepis ten stanowi samodzielną podstawę wpisu w księdze wieczystej na rzecz przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” prawa użytkowania wieczystego gruntu i prawa własności budynków, które przeszły nań w trybie tego przepisu. Jak bowiem stwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 czerwca 1997 r., II CKN 216/97 (OSNC 1998, nr 1, poz. 7), w drodze wyjątku od zasady ustanowionej w art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361) (obecnie w art. 626⁻² § 3 k.p.c.), że podstawę wpisu stanowi tylko dokument, podstawą tą może być także przepis prawa, stwierdzający nabycie *ex lege* prawa podlegającego ujawnieniu w księdze wieczystej, bez ustawowego wymogu poświadczenia tego nabycia. Taką właśnie sytuację regulował omawiany przepis art. 2g ustawy o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, stanowiąc podstawę do

wpisu prawa w księdze wieczystej, jeśli przejście tego prawa nastąpiło na jego mocy.

Ze względu na to, że Sąd Okręgowy przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia pominął omawiany przepis, który ma zastosowanie w sprawie, zarzuty kasacji należy uznać za uzasadnione, co zgodnie z art. 393⁻¹³ § 1 k.p.c. skutkowało uchynieniem zaskarżonego orzeczenia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.